

Lyhennetty versio julkaistu Tampereen Kauppakamarilehdessä, nro 2/Maaliskuu 2010, s. 25

YHDISTYSLAKIUUDISTUS – ERÄITÄ KOMMENTTEJA

Hallituksen esitys Eduskunnalle yhdistyslain, tilintarkastuslain 57 §:n ja puoluelain muuttamisesta (HE 267/2009 vp) on annettu Eduskunnalle joulukuussa 2009. Saadun tiedon mukaan lakiehdotuksen käsittely oli tarkoitus alkaa helmikuun aikana.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Yhdistyslain kokonaisuudistukselle ei sinänsä ole nähty laajaa tarvetta, mutta sen sijaan esimerkiksi etäosallistumismahdollisuuksien lisääminen on nähty tarpeellisena yhdistysten toiminnan kehittämiseksi. Lisäksi uudistuksen myötä on lisätty säännöksiä yhdistyksen toiminnasta vastaavan johtajan valitsemisesta. Ehdotuksessa tilintarkastuspakosta on luovuttu pienten yhdistysten osalta.

1 . Yleistä

Uusien säännösten lisääminen yhdistyslakiin on katsottu tarpeelliseksi, jotta yhdistyslaki paremmin vastaisi erimuotoisten yhdistysten tarpeita, tämän päivän olosuhteita ja yhdistystoimintaa. Hallituksen esityksessä on nimenomaisesti painotettu yhdistyksen jäsenten vaikutusmahdollisuuksia sallimalla tietoliikenneyhteyksien ja muiden teknisten apuvälineiden käyttämisen yhdistyksen kokoukseen osallistumisessa, selventämällä hallituksen tehtäviä ja vastuuta yhdistyksen hallinnon järjestämiseksi. Yhdistyksen tarkastusta koskevat säännökset esitetään tarkistettaviksi siten, että erityisesti pienten yhdistysten osalta helpotetaan maallikkotarkastusta.

Lisäksi yhdistyslakiin ehdotetaan nykyistä oikeustilaa vastaavat nimenomaiset säännökset yhdistyksen jäsenten yksimielisestä päätöksestä.

Valtiollisiin asioihin vaikuttamaan pyrkivän yhdistyksen hallituksen jäsenen asuinpaikkavaatimusta helpotetaan siten, että puolueen jäsenjärjestön ja -yhdistyksen hallituksen jäsenen asuinpaikka voi olla toisessa valtiossa. Puolueen hallituksen jäsenten asuinpaikan pitäisi edelleen olla Suomessa.

2. Etäosallistumismahdollisuus

Esitys rakentuu ajatukselle, että modernit päätöksentekomuodot, joita kansalaiset myös yleisesti käyttävät päivittäisissä toiminnoissaan, hyväksytään. Etäosallistumisen laajentuminen sallitaan

esityksessä ja yhdistysten kokouksiin osallistuminen olisi ehdotuksen mukaan mahdollista postitse tai tietoliikenneyhteyden tai muun teknisen apuvälineen avulla, jos yhdistyksen säännöt niin sallivat. Jokaisen yhdistyksen on itse voitava päättää, sallitaanko etäosallistuminen vaihtoehtoisena osallistumismuotona sen päätöksenteossa.

Etäosallistumisen kehittäminen myös yhdistystoiminnassa on kuitenkin ollut toivottavaa. Etäosallistuminen tulisi järjestää siten, että se tapahtuu reaaliaikaisesti varsinaisen kokouksen kanssa, jolloin mahdollistetaan osallistuminen kokouksissa käytäviin keskusteluihin ja erilaisten kannanottojen huomioonottamiseen kokouksessa tehtäviin päätösesityksen. Säännöissä voidaan määrätä, että vain reaaliaikainen etäosallistuminen tulee kysymykseen. Etäosallistumisessa identifiointiasiat ovat luonnollisesti tärkeitä ja ehkä ongelmallisiakin kuten teknisten apuvälineiden järjestelyt ja niiden häiriötön käyttö. Ääntenlaskennan oikeellisuus vaalitalanteissa on otettava huomioon.

Tarkoituksenmukaisena on oikeutetusti nähty, ettei etäosallistuminen syrjäytä perinteisiä yhdistystoiminnalle ominaisia osallistumisen muotoja. Perinteinen kokousosallistuminen nähdään esityksessä ensisijaisena kokoontumistapana. On pidettävä mielessä, että yhdistyksen kokouksen päätöksenteko on toisenlaista kuin oy-yhtiökokouksen, jossa pääsääntöisesti ollaan sidottuja hallituksen ehdotukseen. Päätöksentekotilanteet elävät keskustelujen myötä.

Ennakoäänestystilanteet ja niiden sallittavuus voivat olla ongelmallisia. Kokouksissa voi tietysti tulla esiin uusia esityksiä ja vaihtoehtoja keskustelujen myötä – näitä ei siten voida ottaa ennakoäänestyksessä huomioon. Käytännössä ennako-osallistuminen soveltunee esityksen mukaan parhaiten vaaleihin tai päätöksentekoon muissa asioissa, joissa vaihtoehdot ovat ennalta suurella varmuudella tiedossa.

Uutena selventävänä säännöksenä on esitetty, että yhdistyksen kokousmuotoja voidaan sivuuttaa mikäli kaikki jäsenet ovat yksimielisiä. Säännös soveltuisi luonnollisesti ainoastaan kaikkein pienimmissä yhdistyksissä. Suurissa yhdistyksissä päätöksenteko voisi käytännössä olla sangen hankalaa todentaa. Päätöksenteon edellytyksenä olisi esityksen mukaan, että kaikki jäsenet allekirjoittavat em. päätöksen.

3. Toiminnan tarkastus

Yhdistyksen tarkastuksen osalta ehdotetaan, että maallikotilintarkastus korvataan toiminnantarkastuksella, joka vastaa hyvää maallikotilintarkastustapaa ja joka olisi pakollinen yhdistyksessä, jossa ei ole KHT- tai HTM-tilintarkastajaa. Lisäksi KHT- ja HTM-tilintarkastajan käyttövelvollisuutta ehdotetaan laajennettavaksi siten, että se vastaa muita yksityisoikeudellisia yhteisöjä koskevia vaatimuksia.

Tilien tarkastaminen jäsenten puolesta on hyväksyttävää osana järjestödemokratiaa pienissä yhdistyksissä. On nähty, ettei voida luopua kokonaan tilintarkastuspakosta pienimmissäkään yhdistyksissä, vaan tulee löytää sopiva vaihtoehto tilintarkastukseen. Kallis ja byrokraattinen tilintarkastuskäytäntö on kuitenkin nähty tarpeettomasti kuormittavan pieniä yhdistyksiä, joilla on pienet budjetit. Yhdistysten jäsenten tulee voida luottaa joka tilanteessa siihen, että yhdistyksen

varoja käytetään asiallisesti ja laillisesti. Sillä turvataan myös mahdollinen ulkopuolinen rahoitus. Tärkeänä on pidetty, että valittavalla toiminnantarkastajalla on riittävä taloudellisten ja oikeudellisten asioiden tuntemus – vaikka tiedostetaan, että näitä voi käytännössä olla hankalaa löytää.

Käytännössä toiminnantarkastajan tehtävänä on esityksen mukaan, ensisijaisesti arvioida yhdistyksen hallinnon järjestämistä, kirjanpidon ja tilinpäätöksen yleistä asianmukaisuutta, johdon saamien ja lähipiirien asianmukaisuutta sekä jäsenten yhdenvertaisen kohtelun toteutumista. Yhdistyksen toimintakertomuksessa tulisi esityksen mukaan arvioida, onko toimintakertomuksessa annettu ainakin kirjanpitolain edellyttämät tiedot ja että tiedot vastaavat oleellisilta osin tarkastushavaintoja.

Voimassaolevaan vahingonkorvauspykälään esitetään lisättäväksi, että myös toiminnantarkastaja on vahingonkorvausvelvollinen yhdistystä kohtaan ja muuta henkilöä vastaan siten kuin pykälässä säädetään.

4. Hallituksen tehtävät

Yhdistyksen hallituksen tehtävien osalta voimassa olevaa pykälää esitetään muutettavaksi siten, että nimenomaisesti säädetään, että hallituksen on huolehdittava siitä, että yhdistyksen kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Ehdotus vastaa jo nyt vallitsevaa oikeustilaa.

Björn Holming
asianajaja, OTL, VT
Asianajotoimisto Björn Holming Advokatbyrå
Tampere
bjorn@holminglaw.com